

Innehåll

Förord 15

Författarnas förord 17

Kapitel 1. Inledning 19

Bakgrund och syfte 19

Metod 21

Avgränsningar 22

Bokens uppläggning 23

DEL I

Kapitel 2. Metod och modell 27

Inkomstbegrepp, avdrag och skatter 27

Sammanräknad nettoinkomst och hushållsinkomst 29

Modellbeskrivning: Mikrodelen 30

Indelning av beskattningseenheterna i kategorier 30

Beräkning av den statliga skatten för en enskild beskattningseenhet 31

En formalisering av avdragsbestämmelserna 32

Skatteskalorna 34

Modellbeskrivning: Aggregeringsdel 35

Modellens prediktionsförmåga 38

Kapitel 3. Skatter, marginalskatter och progressivitet 39

Inledning 39

Definitioner 39

Skattekurvor 40

Marginalskatter 50

Höga marginalskatter vid låga inkomster 50

Elasticitet i inkomst efter skatt 52

Effektiv skatt, marginalskatt och inkomstutjämning 55

Jämförelse med proportionell skatt 59

Jämförelsens syfte 59

Effekter på inkomstfördelningen före skatt 60

Tillvägagångssätt 62

Resultat 65

Sammanfattning 66

<i>Kapitel 4. Inkomstskatt och inkomstutjämning</i>	68
Inledning	68
Inkomst före skatt lika med sammanräknad nettoinkomst	69
Obligatoriska arbetsgivareavgifter	70
Olika deklarerade avdragsgilla kostnader	70
Korrektionspost	71
Ej deklarerade inkomster	72
Presentation av olikhetsmättet	73
Inledning	73
Traditionella olikhetsmått	74
Egenskaper hos Atkinsons mått i jämförelse med övriga mått	75
Parameterns roll	77
Måttets tolkning	78
Inkomstfördelning före och efter skatt 1952–1971	80
Kategoriindelning	80
Partiella effekter av förändringar i parametrar och inkomstnivå	87
Växande avdrag	88
Avtrappade avdrag	91
Förändringar i den statliga skatteskalen	92
Folkpensionsavgifter	93
Kommunalskatten	93
Höjningar av inkomstnivån	94
Inbördes jämförelse mellan parametrarna	95
Simuleringsresultaten och den observerade skattemässiga utjämningen	96
Sammanfattande synpunkter	97
Appendix till kapitel 4: Lorenz-kurvor, sociala välfärdsfunktioner och olikhetsmätt	98
 <i>Kapitel 5. Inkomstskatten i ett stabiliseringspolitiskt perspektiv</i>	 106
Inledning	106
Problem vid skattningar av aggregerade skattefunktioner	107
Skatteautomatik	113
Inkomstskatten som inbyggd stabilisator	113
Simuleringsansats för skattning av inbyggd flexibilitet	118
Alternativa antaganden	129
Avdragens respektive skattesatsernas bidrag till automatiken	131
Jämförelse med tidsserieskattningar	133
Åtgärdseffekter	136
Statsskatteskalen	137
Andra skattepolitiska parametrar	139
 <i>Kapitel 6. Effekter av åtgärder och automatik 1952–1971</i>	 143
Inledning	143
Budgeteffekter av åtgärder och automatik	146

Metod	146
Resultat	147
Residualernas tolkning	151
Stabiliseringspolitiska verkningar	154
Den ändrade inkomstfördelningens effekter	157
Nivåeffekterna	161
Struktureffekten	162
Effekter av indexreglering	163
Jämförelser med andra beräkningar av åtgärdseffekter	166

Kapitel 7. Sammanfattning 170

Inledning	170
Centrala drag i den personliga inkomstbeskattningens utveckling 1952–1971	170
»Inkomstbeskattningens uppgifter» i relation till den observerade utvecklingen	173
Utvecklingen efter 1971	175

DEL II

Kapitel 8. Redogörelse för avdrags-, skatte- och avgiftsbestämmelser 179

Inledning	179
Begreppet sammanräknad nettoinkomst	179
Beskattningens enheternas kategoriindelning	181
Översikt över behandlade avdrag	184
Ej behandlade avdrag mellan sammanräknad nettoinkomst och beskattningsbar inkomst	189
Parametrar för bestämning av statlig inkomstskatt	190
Bestämmelser för beräkning av kommunal inkomstskatt	194
Bestämmelser för folkpensionsavgift	195
Bestämmelser för sjukförsäkringsavgift	196
Beskattning av samboende äkta makar	197
Uppbörd av inkomstskatt	197

Kapitel 9. Inkomststatistik och inkomstfördelningar 199

Inledning	199
Kort om taxeringsstatistikens inkomstfördelningsdata	199
Använd inkomststatistik 1951–1966	200
Använd inkomststatistik 1967–1970	201
Inkomstfördelningsstatistikens kvalitet	202
Officiella inkomstfördelningsdata 1951–1966 — insamling, bearbetning och tillförlitlighet	202
Korrigeringar av materialet för 1951–1966	203
Officiella inkomstfördelningsdata 1967–1970	205
Kategoriernas inkomstfördelningar	206
Kategoriindelning 1967–1970	206

Två metoder använda vid härledning av kategoriernas inkomstfördelningar 1951–1966	207
Kategoriindelning 1958–1966	210
Kategoriindelning 1951–1957	213
Inkomsttagarnas fördelning inom inkomstklasserna	214
Frekvensfunktionens utseende i den lägsta inkomstklassen	215
Frekvensfunktionen i mellanintervallen	215
Frekvensfunktionen i de övre intervallen	216
Inkomstfördelningen 1971	216
<i>Kapitel 10. Modellen</i>	217
Inledning	217
Avdragens behandling	217
Avdragsfunktioner	217
Förvärsavdrag	218
Försäkringsavdrag	220
Ortsavdrag	222
Grundavdraget	223
Statliga och kommunala extraavdrag för nedsatt skatteförmåga	223
En enskild beskattningens inkomstutveckling	226
Avdrag för sjukförsäkringsavgift	226
Avdrag för kommunalskatt och folkpensionsavgifter	227
Skattebetalningen för en enskild beskattningens enhet	229
Beskattning av makar 1967–	230
Aggregeringsdelen	234
<i>Kapitel 11. Undersökning av modellens tillförlitlighet</i>	238
Inledning	238
Modellförutsägelser och utfall	238
Skatter och inkomstbegrepp	238
Förändringar	241
Avdrag	241
Diskussion av felen och deras orsaker	242
Inkomstbegrepp vid taxering till kommunal och statlig skatt	243
Taxerad inkomst och beskattningsbar inkomst	243
Sjukförsäkringsavgiften	243
Folkpensionsavgiften	244
<i>Variabelförteckning till del II</i>	245
<i>Tabellbilaga</i>	248
<i>Summary</i>	256
Contents	270

List of figures 272
List of tables 273

Litteratur och källor 277

Figurer

1. Schema över mikromodellens uppbyggnad 31
2. Ett växande avdrag som funktion av avdragsbasen 32
3. Ett avtrappat avdrag som funktion av avdragsbasen 33
4. Den statliga skatten som funktion av beskattningsbar inkomst 35
5. Skatter och inkomstfördelning för ensamstående (17–66 år) utan barn 1971 37
6. Skatteskala som är progressiv med fallande marginalsatt och skatteskala som är degressiv 40
7. Skattekurvor vad avser ensamstående utan barn 1953, 1960, 1970 och 1971 42
8. Skattekurvor vad avser gift man, make ej taxerad, 1953, 1960, 1970 och 1971 43
9. Skattekurvor avseende total skatt för ensamstående pensionärer 1953, 1960, 1970 och 1971 45
10. Skattekurvor beräknade på realinkomst för ensamstående utan barn 1953, 1960, 1970 och 1971 46
11. Skattekurvor beräknade på realinkomst för gift man, make ej taxerad, 1953, 1960, 1970 och 1971 47
12. Marginalskattekurvor för gift man, make ej taxerad, 1953, 1960, 1970 och 1971 48
13. Marginalskattekurvor för ensamstående utan barn 1953, 1960, 1970 och 1971 49
14. Marginalsatt för ensamstående utan barn 1971 51
15. Elasticitet i inkomst efter skatt för gift man, make ej taxerad, 1953, 1960, 1970 och 1971 54
16. Jämförelse mellan progressiv och proportionell skatt som ger samma intäkter 61
17. Skattekurva, marginalskattekurva och medelskatteutttag för gift man, make ej taxerad, 1971 63
18. Andel inkomsttagare med lägre effektiv skatt och med lägre marginalsatt än det genomsnittliga skatteuttaget i olika kategorier 1952–1971 64
19. Balanspunkt för den effektiva skatten 1952–1971 65
20. Lorenz-kurva 74
21. Skärande Lorenz-kurvor 78
22. Bestämning av λ för två inkomsttagare 79
23. Inkomstlikhetsmåttens utveckling före och efter skatt för vissa kategorier 1952–1971 81–86
24. Höjning av marginalsatten i ett intervall av statsskatteskalen 92
25. Test på den aggregerade skattefunktionens linearitet 119
26. Aggregerad marginalsatt och aggregerad genomsnittlig skatt för total personlig inkomstbeskattning 1952–1971 122

27. Aggregerad marginalskatt och aggregerad genomsnittlig skatt för statlig skatt 1952–1971 124
28. Aggregerad marginalskatt och aggregerad genomsnittlig skatt för kommunal-skatt 1952–1971 125
29. Skatteelasticiteter på makronivå för total, statlig och kommunal inkomstskatt 1952–1971 126
30. Makroelasticitet i inkomst efter skatt 1952–1971 127
31. Makrosamband mellan hushållsinkomster och personlig inkomstskatt 1952–1971 134
32. Makrosamband mellan hushållsinkomster och statlig inkomstskatt 1952–1971 135
33. Statsskatteskalans förändring vid manipulation av marginalskattesatsen i ett intervall 139
34. Intäkter från personliga inkomstskatter och avgifter 1952–1971 145
35. Budgeteffekter av statliga åtgärder jämförda med effekter av övriga åtgärder och automatik 1952/53–1970/71 151
36. Åtgärds- och automatikeffekter på intäkter från personlig inkomstbeskattning 1952/53–1970/71 155
37. Ett makroperspektiv på utvecklingen av systemet för personlig inkomstbeskattning 1952–1973 171
38. Trendmässig intäktsutveckling och kortsiktiga skattefunktioner 174
39. Uppbörd av skatt på inkomster intjänade år t 197
40. Illustration av »klassindelingsomläggningar» 208
41. Rörelser mellan inkomstklasser 209
42. Schema över framräkning av baser för kommunalskatteavdrag och avdrag för folkpensionsavgift 228
43. Observerade procentuella förändringar i skatteintäkterna jämförda med av modellen förutsagda förändringar 1952/53–1970/71 240–241

Tabeller

1. Den personliga inkomstbeskattningens andel av BNP och av den totala beskattningen 1952–1970 20
2. Samband mellan inkomstbegrepp, avdrag och skatter vid taxering till statlig och kommunal skatt 28
3. Hushållens inkomstsummor som ej ingår i sammanräknad nettoinkomst enligt nationalräkenskaperna 1967 29
4. Modellens kategoriindelning 30
5. I modellen behandlade avdrag 34
6. Inkomstfördelning i kategorin ensamstående över 67 år 1969 36
7. Avvikelser i procent mellan beräknat och observerat skatteutfall 1953–1970, medelvärde och standardavvikelser 38
8. Effektiv skatt för ensamstående utan barn och gift man, makan ej taxerad, 1953, 1961, 1970 och 1971 44
9. Kostnader för att jämna ut marginalskattekurvan för låga inkomster 1971 52

10. Andel inkomsttagare som tjänar mera än v procent på det aktuella skattesystemet i jämförelse med ett proportionellt med samma uttag 1971 66
11. Skillnad mellan hushållens förvärvsinkomster enligt nationalräkenskaperna och hushållens sammanräknade nettoinkomst enligt inkomstfördelningsstatistiken 1967 69
12. Avdrag för underskott i förvärvskälla och allmänna avdrag för löntagare 1970 71
13. Relationer mellan olika kategoriindelningar 1951–1957 och 1958–1971 80
14. Effekter på inkomstolikheten efter skatt av en höjning av ortsavdragen med 20 procent 1960 och 1966 89
15. Effekter på inkomstfördelningen efter skatt av en höjning av kommunalskatteavdragets minimibelopp 1967 90
16. Effekter på inkomstfördelningen efter skatt av en höjning i grundavdragets maximibelopp 1971 91
17. Effekter på olikhetsmättet av simulerade förändringar i den statliga skatteskalans marginalskattesatser 1971 93
18. Effekter på inkomstfördelningen efter skatt av en höjning i folkpensionsavgiftens procentsats 1971 93
19. Förändringar i olikhetsmättet förorsakade av 1971 års skatteomläggning och av en simulerad tjugoprocentig (ca 4 kr) höjning av kommunalskattesatsen 1971 94
20. Förändringar i olikhetsmättet förorsakade av 1971 års skatteomläggning och av en simulerad femtioprocentig höjning av alla inkomster före skatt 1971 94
21. Effekter på olikhetsmättet av parameterförändring som ger 100 miljoner kronor i intäktseffekt 1971 95
22. Åtgärder som ger samma effekt på måttet som en kronas höjning av den kommunala utdebiteringen 96
23. Regressionsskattningar av aggregerade marginalskatter inkomståret 1960 120
24. Preliminärskattebetalningarnas avvikelser från påförd skatt vad gäller fysiska personer 1959–1971 121
25. Makrokaraktistik av den personliga inkomstskatten vissa år 123
26. Makrokaraktistik av den personliga inkomstskatten på kategorinivå 1961, 1965, 1970 och 1971 128
27. Skattningar av inbyggd flexibilitet vid olika antaganden om förändringar i inkomsternas relativa fördelning 1966 129
28. Skattningar av inbyggd flexibilitet vid stora inkomstökningar och variabelt kommunalskatteavdrag 1966 130
29. Makroelasticiteter i skattebaser och skattekvoter vissa år 132
30. Budgeteffekter vid förändringar i statsskatteskalans marginalskattesatser 1971 137
31. Budgeteffekter vid förändringar i valda skattepolitiska instrument 1971 138
32. Nyckelns användning på 1973 års skatteomläggning 140
33. Budgeteffekter vid förändringar i valda skattepolitiska instrument 1965 141
34. Sammanställning av viktigare parameterförändringar 1952–1971 144

35. Effekter av åtgärder och automatik på summa personliga inkomstskatter år t i procent av personlig inkomstskatt år $(t-1)$ 1952/53–1970/71 148
36. Effekter av åtgärder och automatik på statlig inkomstskatt år t i procent av statlig inkomstskatt år $(t-1)$ 1952/53–1970/71 149
37. Effekter av åtgärder och automatik på kommunal inkomstskatt år t i procent av kommunal inkomstskatt år $(t-1)$ 1952/53–1970/71 150
38. Åtgärds- och automatikeffekter 1970/71 utan hänsyn till skattereduktionen 153
39. Åtgärds- och automatikeffekter på statlig inkomstskatt 1970/71 med hänsyn till skattereduktionen 154
40. Årliga förändringar i priser och medelinkomster 1952/53–1970/71 159
41. Automatikeffekter på summa personliga inkomstskatter år t i procent av personlig inkomstskatt år $(t-1)$ 1952/53–1969/70 160
42. Automatikeffekter på statlig inkomstskatt år t i procent av statlig inkomstskatt år $(t-1)$ 1952/53–1969/70 160
43. Automatikeffekter på kommunal inkomstskatt år t i procent av kommunal inkomstskatt år $(t-1)$ 1952/53–1969/70 161
44. Inflationseffekter — en sammanställning 161
45. Effekter på skatten av förändringar i totalantalet beskattningsenheter samt reodlade omfördelningseffekter 1952/53–1969/70 163
46. Effekt på aggregerad genomsnittlig skatt vid en enprocentig nivåförändring av inkomstfördelningen 1960, 1965 och 1970 164
47. Effekt på aggregerad genomsnittlig skatt av förändringar i inkomstfördelningen med och utan indexreglering 1960/61, 1965/66 och 1970/71 165
48. Beräkningar av skattebortfall vid indexreglering av den direkta skatten på fysiska personer 1966 och 1971 166
49. Budgeteffekter av åtgärder inkomståret 1962 enligt prop. 1961: 188 och modellen 168
50. Budgeteffekter av åtgärder inkomståret 1966 enligt prop. 1965: 1 och modellen 169
51. Medelskatt och makromarginalskatt i procent för olika typer av skatt vissa år 170
52. Lutning på olika skatteintäktskurvor 1970 och 1971 172
53. Inkomster och inkomstfördelning för hushåll m. m. 1967 179
54. Relationen mellan totala hushållsinkomster enligt nationalräkenskaperna och sammanräknad nettoinkomst 1967 180
55. Tablå över skatte- och avdragsreglernas kategoriindelning 182
56. Översikt över vissa avdrag 1951–1971 185–187
57. Kommunala ortsavdrag inkomståret 1951 189
58. Allmänna avdrag (utom underskott i förvärvskälla) vid taxering till statlig skatt taxeringsåret 1962 (fysiska personer) 190
59. Medelskatter och marginalskatter i den statliga skatteskalan 1951–1971 191–194
60. Kommunal medeldebitering 1951–1971 195
61. Parametrar för folkpensionsavgift 1951–1971 195

62. Genomsnittliga sjukförsäkringsavgifter i de allmänna sjukkassorna 1955–1971
196
63. Sammanräknad nettotinkomst enligt inkomststatistiken före och efter korrekationer jämfört med verkligt utfall 1952–1966 204
64. Skattemässig behandling av K- och P-försäkringar 221
65. Data utnyttjade vid försäkringsavdragen 1951–1971 222
66. Folkpensionens storlek samt parametrar i folkpensionärers extra avdrag för nedsatt skatteförmåga 1951–1971 225
67. Procentuella avvikelser från faktiskt utfall — en jämförelse mellan integral- och medelvärdesansatser 1960 och 1967 236
68. Procentuella avvikelser mellan förutsagda och observerade värden av olika aggregerade skatte- och inkomstbelopp 1953–1970 239
69. Jämförelse mellan totalbelopp av allmänna avdrag, som de framkommit ur modellen och ur specialundersökningar av SCB taxeringsåren 1959 och 1962
242